

LA "G.E.C."

Tots seguim amb una justificada inquietud els atzars als quals està sotmesa la publicació de la «Gran Enciclopèdia Catalana». A les dificultats naturals que ha d'afrontar una obra d'aquesta envergadura, se n'hi han afegit d'altres que ja no són tan inevitables, com ara els assalts a les instal·lacions i la destrucció d'equip, fets prou greus perquè, en algun moment, hagin constituït una amenaça per a la continuïtat de l'edició.

Però, a més, s'han produït serioses crisis internes i un canvi d'editor i de direcció que podrien haver afectat l'enfocament de l'obra, tot i que per ara no s'observen amb prou claretat els resultats d'aquestes incidències. De moment, hem aparegut cinc volums, un material que ja permet d'establir uns judicis de valor; en Jordi Carbonell, en el prefaci de l'Enciclopèdia, surt al pas de possibles **hipercrífics** tot pregant-los que «no exigeixin a una obra catalana allò que ni ells mateixos exigeixen a d'altres obres paral·leles de cultures que tenen, ultra una tradició de segles en el mateix ram, unes plataformes polítiques, econòmiques i institucionals que la cultura catalana per ara no té». Es un concepte just, crec que els **hipercrífics** no s'excediran i que el mal no vindrà per aquesta banda. No obstant això, és inevitable (i de segur convenient) que s'expressin opinions. Al prefaci esmentat s'explica al lector que el projecte primitiu de traduir i adaptar una enciclopèdia estrangera fou substituït per un nou pla encaminat a crear «una obra de referència que correspongués a la present situació cultural, social i econòmica dels Països Catalans». Vol dir que la «Gran Enciclopèdia Catalana» haurà d'ésser, durant molts anys, un instrument bàsic de consulta. I això compromet a molt.

En la part de biografies dedicades als nostres escriptors s'observa que l'enciclopèdia reflecteix o ha heretat els afectes i les aversions —literaris o no— de l'editorial que va començar-la. Que una empresa privada tingui els seus gustos i preferències, que inclogui o exclogui en la mesura que vulgui, constitueix l'exercici d'un perfecte dret. Però una enciclopèdia que vol ésser «un patrimoni col·lectiu» ve obligada a una major objectivitat, ha d'informar tan extensament com pugui i valorar sense cap partit pres. Hi ha una certa pobresa, de vegades fins i tot una mica de gasiveria en les biografies que comento. En general, conté moltes més dades i sovint més exactes el «Diccionari biogràfic» de l'Albertí, que fa un admirable servei.

Tanmateix, el que de debò sorprèn és que en obres editades fora de Catalunya i per institucions que no han de sentir-se lligades per cap dels nostres interessos més fàcilment invocables, les referències a escriptors nostres són —per dir-ho d'alguna manera— «més útils». Em refereixo al «Diccionario biográfico español contemporáneo», publicat a Madrid a càrrec del «Círculo de amigos de la Historia».

Esmentaré un cas sense donar noms, ja que no estic autoritzat a fer-ho i em sabria greu ocasionar molèsties o ferir susceptibilitats. La «Gran Enciclopèdia Catalana» dedica a un conegut escriptor nostre quinze ratlles tan impregnades de sobrietat que s'oblida de registrar que la seva obra ha estat traduïda a set idiomes i no dóna completa la seva bibliografia. El «Diccionari biogràfic» de l'Albertí dedica a aquest mateix autor una cinquantena de ratlles, amb una bona informació sobre la seva feina de donar a conèixer la cultura catalana a l'estranger, les borses d'estudi que ha obtingut i els premis que ha guanyat, les obres publicades, les traduccions, etcètera. El «Diccionario biográfico español contemporáneo» destina quaranta cinc ratlles a aquest escriptor català, sense oblidar cap aspecte fonamental de la seva personalitat, les seves activitats, la seva producció, les obres que ha traduït i les que li han estat traduïdes.

Cal afegir que no es tracta d'una excepció i que, moltes vegades, es desproporcionada la importància concedida a algun personatge estranger (la biografia del qual es pot trobar a d'altres enciclopèdies) en relació amb gent dels Països Catalans. El mateix Jordi Carbonell ha estat víctima del sistema de fer servir l'enciclopèdia per a establir qüestions personals, ja que la seva aportació a la cultura catalana és més considerable del que deixa entreveure la seva fitxa biogràfica.

El criteri seguit amb la iconografia també causa un cert estupor. Citaré un exemple que és —cal que ho reconegui— purament anecdòtic, però té la seva significació: el retrat del popular gàngster americà Al Capone apareix de la mateixa mida —diguem carnet— que el d'una bona part dels escriptors catalans biografiats. En el prefaci de la «Gran Enciclopèdia» esmentat abans s'afirma que no seran rebutjades les comparacions, «ans al contrari». Doncs bé: per odiosa que sigui, com totes, haurà de quedar constància d'aquesta comparació.

Els cinc volums publicats deuen representar una mica més de la tercera part de l'Enciclopèdia. Resulta, per tant, que els plans ja només poden tenir el valor d'una advertència als futurs consultants, una invocació a la seva capacitat de fer-se càrrec de les coses. I no ha de significar, de cap manera, un sensible descrèdit al pes col·lectiu de l'empresa. Hem de procurar, per tots els mitjans, que arribi a terme.